

Osigurani rizici u osiguranju prekida poslovanja

Belanić, Loris; Baretić, Bojan

Source / Izvornik: **Usluge i vladavina prava : XVII Majsko savetovanje, 2021, 281 - 298**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

<https://doi.org/10.46793/UVP21.281B>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:129233>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

XVII МАЈСКО
САБЕТОВАЊЕ

УСЛУГЕ И ВЛАДАВИНА ПРАВА

УРЕДНИК:
Драган Вујисић

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Крагујевац
2021.

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
Институт за правне и друштвене науке

УСЛУГЕ И ВЛАДАВИНА ПРАВА

Уредник
ДРАГАН ВУЈИСИЋ

Крагујевац
2021.

УСЛУГЕ И ВЛАДАВИНА ПРАВА

Зборник реферата по позиву са Међународног научног скупа одржаног 28. маја 2021. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://.jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Снежана Соковић

УРЕДНИК: Проф. др Драган Вујисић

ШТАМПА: Графичка радња "Кварк", Краљево

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-103-4

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1. Др Драган Вујисић, редовни професор
ВЛАДАВИНА ПРАВА И УСЛУГЕ 3
2. Др Снежана Миладиновић, редовни професор
САВРЕМЕНА УСЛУЖНА ПРАВИЛА И ВЛАДАВИНА ПРАВА 41
3. Др Срећко Јелинић, редовни професор
ВЛАДАВИНА ПРАВА И СОЦИЈАЛНА ДРЖАВА – услуге
и владавина права – треба ли, а ако треба – како провести
редизајн правног сустава у циљу остварења
уводно назначених уставних парадигми 57
4. Др Ана Опачић, ванредни професор,
Владимир Врховшек, судија
ВЛАДАВИНА ПРАВА НА „УСЛУЗИ“ НАРОДУ,
КРОЗ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ 81

Пословне и прометне услуге

1. Др Игор Камбовски, редовни професор
ИНДИВИДУАЛНА КОМУНИКАЦИЈА И АУТОМАТИЗОВАНО
ПРЕГОВАРАЊЕ КОД ЕЛЕКТРОНСКИХ УГОВОРА 91
2. Др Славко Ђорђевић, редовни професор
ОДРЕЂИВАЊЕ МЕРОДАВНОГ ПРАВА ЗА УГОВОРНО ЗАСТУПАЊЕ 99
3. Др Стефан Шокињов, редовни професор
ИЗУЗИМАЊЕ УГОВОРА О ИСТРАЖИВАЊУ И РАЗВОЈУ
ОД ПРАВНОГ ДЕЈСТВА КАРТЕЛНЕ ЗАБРАНЕ 115
4. Др Андреј Мићовић, ванредни професор
ТРГОВИНСКЕ УСЛУГЕ 131
5. Др Самир Манић, доцент
КАУЗА УГОВОРНЕ ОБАВЕЗЕ 147
6. Др Милена Галетин, доцент
Др Викториа Чишмадиане, ванредни професор
УТИЦАЈ СТРАНИХ УЛАГАЊА У ЖУПАНИЈИ ВЕСПРЕМ
И БАЛАТОН РЕГИОНУ: ЈЕДАН ДРУГАЧИЈИ ПРИСТУП 171
7. Др Немања Пандуревић, шеф кабинета министра
спољне трговине и економских послова БиХ
ИНВЕСТИЦИОНА ПОЛИТИКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ 187

Финансијске и банкарске услуге

1. Др Хрвоје Качер, редовни професор
Др Бланка Качер, ванредни професор
Домагој Олујић, адвокат
КАКО ОЦИЈЕНИТИ КЉУЧНЕ СУДИОНИКЕ У РАСПЛИТАЊУ
ПРОБЛЕМА ДЕВИЗНЕ КЛАУЗУЛЕ У ШВИЦАРСКИМ ФРАНЦИМА
ИЛИ ГОРДИЈСКОГ ЧВОРА *SUI GENERIS* 203
2. Др Јасмина Лабудовић Станковић, редовни професор
ФИНАНСИРАЊЕ ПРЕДУЗЕЋА ЕМИСИЈОМ
КОРПОРАТИВНИХ ОБВЕЗНИЦА 225
3. Др Мирослав Милосављевић, ванредни професор
Исидора Милошевић, асистент
Маст. Јелена Милосављевић
ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ БАНКЕ
КАО СУБЈЕКТА УСЛУЖНОГ ПРАВА 243

Осигурање

1. Др Зоран Миладиновић, редовни професор
ОСИГУРАЊЕ ЛИЦА ОД ПОСЛЕДИЦА
НЕСРЕЋНОГ СЛУЧАЈА (НЕЗГОДЕ) 255
2. Др Лорис Беланић, ванредни професор
Мр Бојан Баретић, брокер у осигурању и реосигурању
ОСИГУРАНИ РИЗИЦИ У ОСИГУРАЊУ ПРЕКИДА ПОСЛОВАЊА 281
3. Маст. Данијела Глушац, истраживач приправник
ОСИГУРАЊЕ ОД САЈБЕР ОДГОВОРНОСТИ 299

Туризам

1. Др Диего Аугусто Бенитез, редовни професор
РАЗВОЈ ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ПРИРОДИ 309
2. Др Ванда Божић, доцент
УСЛУГЕ И УГОВОР О АЛОТМАНУ 321

Спорт

1. Др Ненад Ђурђевић, редовни професор
УГОВОРИ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА ОРГАНИЗАЦИЈА У ОБЛАСТИ
СПОРТА КОЈИ СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ ЈАВНИХ СРЕДСТАВА 339

Услуге од општег интереса

1. Академик др Волфганг Рорбах, редовни професор
СВЕТ РАДА И СВЕТ УСЛУГА ПОСЛЕ КОРОНЕ 367
2. Др Гордана Станковић, редовни професор
Др Маријана Дукић Мијатовић, ванредни професор
ПОСРЕДНИЧКЕ УСЛУГЕ ЈАВНИХ ИЗВРШИТЕЉА 377
3. Др Нина Планојевић, редовни професор
ПРИНУДНО УПРАВЉАЊЕ СТАМБЕНИМ ЗГРАДАМА
У ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ СРБИЈЕ 391
4. Др Милан Палевић, редовни професор
ПОЈЕДИНА ЗНАЧАЈНА ПИТАЊА РЕСТИТУЦИЈЕ
О ЗЛОУПОТРЕБИ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ И КВАЛИТЕТУ УСЛУГА 409
5. Др Драган Батављевић, редовни професор
УСЛУГЕ ХУМАНИТАРНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА 431
6. Др Срђан Владетић, редовни професор
БИБЛИОТЕКА ОКТАВИЈИНОГ ТРЕМА
(*BIBLIOTHECA PORTICUS OCTAVIAE*) 449
7. Др Бојан Урдаревић, ванредни професор
ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ПУТЕМ МАСОВНОГ РАДА (*CROWDWORK*) 459
8. Др Тамара Ђурђић Милошевић, доцент
ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКА ФОРМА УГОВОРА
У НАСЛЕДНОМ ПРАВУ 471
9. Маст. Ратомир Антоновић, асистент
СИСТЕМ ОБЈЕДИЊЕНЕ НАПЛАТЕ КОМУНАЛНИХ УСЛУГА
У ВЕЛИКИМ ГРАДОВИМА СРБИЈЕ 487

Право интернета

1. Др Соња Лучић, ванредни професор
ЈАЧАЊЕ ПРИНЦИПА НЕУТРАЛНОСТИ ИНТЕРНЕТА
КРОЗ ПРАКСУ СУДА ПРАВДЕ ЕУ 505

Медијске услуге

1. Др Јелена Вучковић, ванредни професор
НЕКА ПИТАЊА ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ МЕДИЈСКИХ УСЛУГА 521
2. Маст. Ружица Кијевчанин, истраживач приправник
МЕДИЈИ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ИЗБОРЕ 539

Здравство и социјална заштита

1. Др Драгица Живојиновић, редовни професор
ПРОФЕСИОНАЛНА ТАЈНА ЛЕКАРА 553
2. Др Вељко Влашковић, ванредни професор
ОСВРТ НА ПРАВА ДЕЦЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ СА ТЕЖИШТЕМ
НА ПРИСТУП ЗДРАВСТВЕНИМ УСЛУГАМА 569
3. Др Драгана Петровић, научни сарадник
ТРАНСПЛАНТАЦИЈА ОРГАНА - нормативна основа за деловање
- искуства појединих земаља 587
4. Др Драгана Ђорић, доцент
О ПСИХОТЕРАПИЈСКОЈ ЕТИЦИ 613
5. Др Драган Дакић, доцент
МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ МАТЕРИЈАЛНИ ЕЛЕМЕНТИ
ВЛАДАВИНЕ ПРАВА И ОБИМ РЕПРОДУКТИВНИХ УСЛУГА 629
6. Др Александра Павићевић, доцент
ЕУТАНАЗИЈА КАО КРАЈЊИ ИЗРАЗ ЛИЧНОГ ПРАВА ЧОВЕКА
НА САМООДРЕЂЕЊЕ 647

Управа

1. Др Љубиша Дабић, редовни професор
ДРЖАВНА РЕВИЗИЈА КАО СПЕЦИФИЧНА ЈАВНА УСЛУГА 669
2. Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
САВРЕМЕНИ КОНЦЕПТ УСЛУЖНИХ ДЕЛАТНОСТИ
ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ 699
3. Др Зоран Јовановић, ванредни професор
ДРЖАВНИ ЦЕНТАР ЗА УПРАВЉАЊЕ И ЧУВАЊЕ ПОДАТАКА 711
4. Др Милан Рапајић, доцент
ПОСЕБНЕ (УПРАВНЕ) ОРГАНИЗАЦИЈЕ У МИЉЕУ
ВЛАДАВИНЕ ПРАВА (уз осврт на услуге појединих
посебних организација) 725
5. Др Миливоје Лапчевић, доцент
„БУЏЕТИРАЊЕ ОД НУЛЕ“ КАО ПОЛУГА
ЕФЕКТИВНОСТИ ЈАВНИХ УСЛУГА 773

Образовање

1. Др Дејан Матић, ванредни професор
ТЕОЛОШКЕ ВИСОКОШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ
И АУТОНОМИЈА УНИВЕРЗИТЕТА 787
2. Никола Ивковић, асистент
ПРАВНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ПРАВОСУДНИ СИСТЕМ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 799

Одговорност пружалаца и заштита корисника услуга

1. Др Мирјана Кнежевић, редовни професор
МИНИМАЛНИ НИВО ЗАШТИТЕ ПУТНИКА У ВАЗДУШНОМ
САОБРАЋАЈУ - РЕШЕЊА ЕВРОПСКЕ РЕГУЛАТИВЕ
И ДОМАЋЕГ ЗАКОНОДАВСТВА 815
2. Др Жељко Никач, редовни професор
Др Божидар Форца, редовни професор
МЕЂУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ЛЕГИСЛАТИВНИ ОКВИР
ПРИВАТНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У ЗАШТИТИ ЛИЦА,
ИМОВИНЕ И ПОСЛОВАЊА 831
3. Др Борко Михајловић, доцент
ДВОСТРУКИ КВАЛИТЕТ ПРОИЗВОДА КАО ПОСЕБАН
ОБЛИК ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПОТРОШАЧА 851

Услуге и кривична одговорност

1. Др Снежана Соковић, редовни професор
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА КАО ДЕО ФОРМАЛНЕ
ДРУШТВЕНЕ РЕАКЦИЈЕ НА КРИМИНАЛИТЕТ МАЛОЛЕТНИКА 875
2. Др Иван Д. Милић, асистент
ПРОПИСИВАЊЕ, ИЗРИЦАЊЕ И ИЗВРШЕЊЕ НОВЧАНЕ КАЗНЕ 895

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Др Мирослав Миловић, редовни професор
ПРАВО НА ТЕЛО КОД НИЧЕА И ФУКОА 913
2. Др Владимир Козар, редовни професор
ОСТВАРИВАЊЕ ЗАЛОЖНИХ ПРАВА У СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ
ИЗ ВРЕДНОСТИ ОПТЕРЕЂЕНЕ ИМОВИНЕ 929

3. Др Предраг Стојановић, редовни професор
ЕКОЛОШКА УЛОГА ОПОРЕЗИВАЊА МОТОРНИХ ВОЗИЛА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 961
4. Др Дејан Бодул, доцент
Мр Хана Поробија, адвокат
ИЗВОЂЕЊЕ ДОКАЗА ВЈЕШТАЧЕЊЕМ У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ:
остварују ли се начела владавине права? 975
5. Јасмина Крштенић, заменик јавног тужиоца
УСЛУГЕ И ВЛАДАВИНА ПРАВА - нека питања из области
права мора и својеврсних услуга државама
у духу владавине права - 993
6. Маст. Марија Милојевић, истраживач приправник
УСЛУГА НАМИРЕЊА ИМОВИНСКОПРАВНОГ ЗАХТЕВА 1005
7. Маст. Јелена Јанковић, докторанд
НАЧЕЛО ПРИЛАГОЂЕНОСТИ УСЛУГЕ
И ПРАВО НА СЛОБОДАН ИЗБОР 1023
8. Маст. Урош Радуловић, адвокат
Маст. Владимир Ердоглија, адвокат
ФИЗИЧКО ЛИЦЕ КАО ДАВАЛАЦ ИЗДРЖАВАЊА
КОД УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ 1037
9. Маст. Биљана Гавриловић, асистент
ПРАВНОИСТОРИЈСКИ ПОГЛЕД НА ЗЕЛЕНАШКЕ УСЛУГЕ
У СРПСКОМ ПРАВУ 1055
10. Маст. Милица Маринковић, асистент
РАЗВИТАК ФРАНЦУСКЕ АДВОКАТУРЕ У XIX ВЕКУ 1067

CONTENT

General Considerations on Services

1. Dragan Vujisić, Ph.D., Full-time Professor
RULE OF LAW AND SERVICES 3
2. Snežana Miladinović, Ph.D., Full-time Professor
CONTEMPORARY SERVICE RULES AND THE RULE OF LAW 41
3. Srećko Jelinić, Ph.D., Full-time Professor
RULE OF LAW AND THE SOCIAL STATE - Should and if Necessary -
How to Redesign the Legal System in Order to Achieve
the Introductory Constitutional Paradigms 57
4. Ana Opačić, Ph.D., Associate Professor
Vladimir Vrhovšek, Judge of the High Court
RULE OF RIGHT AT THE "SERVICE" TO THE PEOPLE,
THROUGH THEORY AND PRACTICE 81

Business Services and Turnover of Services

1. Igor Kambovski, Ph.D., Full-time Professor
INDIVIDUAL COMMUNICATION AND AUTOMATED
NEGOTIATION IN ELECTRONIC CONTRACTS 91
2. Slavko Đorđević, Ph.D., Full-time Professor
LAW APPLICABLE TO AGENCY (VOLUNTARY REPRESENTATION) 99
3. Stefan Šokinjov, Ph.D., Full-time Professor
THE EXEMPTION OF RESEARCH AND DEVELOPMENT AGREEMENTS
IN THE EUROPEAN UNION ANTITRUST LAW 115
4. Andrej Mićović, Ph.D., Associate Professor
TRADE SERVICES 131
5. Samir Manić, Ph.D., Assistant Professor
THE CAUSE OF CONTRACTUAL OBLIGATION 147
6. Milena Galetin, Ph.D., Assistant professor
Viktória Csizmadiáné Czuppon, Ph.D., Associate professor
IMPACT OF FOREIGN INVESTMENTS IN VESZPRÉM COUNTY
AND THE BALATON REGION: A DIFFERENT APPROACH 171
7. Nemanja Pandurević, Ph.D., Chief of staff, the Ministry of Foreign
Trade and Economic Relations of BiH
THE EUROPEAN UNION INVESTMENT POLICY 187

Financial and Banking Services

1. Hrvoje Kačer, Ph.D., Full-time Professor
Blanka Kačer, Ph.D., Associate Professor
Domagoj Olujić, Laywer
HOW TO EVALUATE KEY PARTICIPANTS IN UNDERSTANDING
THE PROBLEM OF THE FOREIGN CURRENCY CLAUSE
IN SWISS FRANCE OR THE GORDIAN NODE *SUI GENERIS* 203
2. Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Full-time Professor
COMPANY FINANCING BY CORPORATE BONDS 225
3. Miroslav Milosavljević, Ph.D., Associate Professor
Isidora Milošević, Assistant
Jelena Milosavljevic, LL.M.
TERMINOLOGICAL AND CONCEPTUAL DEFINITION OF THE BANK
AS A SUBJECT OF SERVICE LAW 243

Insurance

1. Zoran Miladinović, Ph.D., Full-time Professor
THE INSURANCE OF THE INDIVIDUALS AGAINST ACCIDENTS 255
2. Loris Belanić, Ph.D., Associate professor
Bojan Baretić, LL.M., Insurance and Reinsurance Broker
THE INSURED RISKS IN THE BUSINESS INTERRUPTION INSURANCE 281
3. Danijela Glušac, LL.M., Junior Researcher
CYBER INSURANCE 299

Tourism

1. Diego Augusto Benítez, Ph.D., Full-time Professor
DEVELOPMENT OF A NATURE - BASED TOURIST DESTINATION 309
2. Vanda Božić, Ph.D., Assistant Professor
SERVICES AND ALLOTMENT CONTRACT 321

Sport

1. Nenad Đurđević, Ph.D., Full-time Professor
CONTRACTS ON THE IMPLEMENTATION OF PROGRAMS
OF ORGANIZATIONS IN THE FIELD OF SPORTS
WHICH ARE FINANCED FROM PUBLIC FUNDS 339

Services of General Interest

1. Wolfgang Rohrbach, Univ. Prof. Dr. phil. Dr. habil. rer. Oec. Dr. h. c.
DIE ARBEITSWELT UND DIE DIENSTLEISTUNGSWELT
NACH CORONA 367
2. Gordana Stanković, Ph.D., Full-time Professor
Marijana Dukić Mijatović, Ph.D., Associate Professor
INTERMEDIARY SERVICES OF PUBLIC EXECUTORS 377
3. Nina Planojević, Ph.D., Full-time Professor
ENFORCED MANAGEMENT OF RESIDENTIAL BUILDINGS
IN THE REPUBLIC OF SERBIA POSITIVE LAW 391
4. Milan Palević, Ph.D., Full-time Professor
SOME SIGNIFICANT RESTITUTIONAL ISSUES ON ABUSE
OF PRIVATIZATION AND QUALITY OF SERVICES 409
5. Dragan Bataveljić, Ph.D., Full-time Professor
SERVICES OF HUMANITARIAN ORGANIZATIONS 431
6. Srđan Vladetić, Ph.D., Full-time Professor
THE LIBRARY OF THE PORTICUS OCTAVIAE
(*BIBLOTHECA PORTICUS OCTAVIAE*) 449
7. Bojan Urdarević, Ph.D., Associate Professor
PROVISION OF SERVICES THROUGH CROWDWORK 459
8. Tamara Đurđić Milošević, Ph.D., Assistant Professor
FORMALIZM OF CONTRACTS IN INHERIATNCE LAW 471
9. Ratomir Antonović, LL.M., Assistant
SYSTEM CONSOLIDATED BILLING UTILITIES
IN BIG CITIES IN SERBIA 487

Internet Law

1. Sonja Lučić, Ph.D., Associate Professor
STRENGTHENING THE PRINCIPLE OF NET NEUTRALITY
THROUGH THE PRACTICE OF THE EU COURT OF JUSTICE 505

Media Services

1. Jelena Vučković, Ph.D., Associate Professor
SOME ISSUES OF DIGITALIZATION OF MEDIA SERVICES 521
2. Ružica Kijevčanin, LL.M., Junior Researcher
MEDIA AND THEIR INFLUENCE ON ELECTIONS 539

Health Health Care and Social Services

1. Dragica Živojinović, Ph.D., Full-time Professor
MEDICAL PROFESSIONAL SECRET 553
2. Veljko Vlašković, Ph.D., Assistant Professor
REVIEW ON THE RIGHTS OF CHILDREN
WITH DISABILITIES WITH A FOCUS TO THE ACCESSIBILITY
OF HEALTH CARE SERVICES 569
3. Dragana Petrović, Ph.D., Research Associate
ORGAN TRANSPLANTATION - Normative Basis for Action
- Experiences of Individual Countries 587
4. Dragana Ćorić, Ph.D., Assistant Professor
ON PSYCHOTHERAPEUTIC ETHICS 613
5. Dragan Dakić, Ph.D., Assistant Professor
INTERNATIONAL LAW SUBSTANTIVE ELEMENTS
OF RULE OF LAW AND THE SCOPE OF REPRODUCTIVE SERVICES 629
6. Aleksandra Pavićević, Ph.D., Assistant
EUTHANASIA AS THE FINAL EXPRESSION
OF A PERSONAL RIGHT TO SELF-DETERMINATION 647

Administration

1. Ljubiša Dabić, Ph.D., Full-time professor
STATE AUDIT AS A SPECIFIC PUBLIC SERVICE 669
2. Srđan Đorđević, Ph.D., Full-time Professor
MODERN CONCEPT OF SERVICE ACTIVITIES
LOCAL GOVERNMENT UNITS 699
3. Zoran Jovanović, Ph.D., Associate Professor
STATE CENTER FOR DATA MANAGEMENT AND STORAGE 711
4. Milan Rapajić, Ph.D., Assistant Professor
SPECIAL (ADMINISTRATIVE) ORGANIZATIONS
IN THE FIELD OF THE RULE OF LAW (With Reference
to the Services of Certain Special Organizations) 725
5. Milivoje Lapčević, Ph.D., Assistant Professor
"ZERO-BASE BUDGETING" AS A MECHANISM
FOR PUBLIC SERVICES EFFECTIVENESS 773

Education

1. Dejan Matić, Ph.D., Associate Professor
THEOLOGICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
AND UNIVERSITY AUTONOMY 787
2. Nikola Ivković, Assistant
LEGAL EDUCATION AND JUDICIAL SYSTEM
OF THE REPUBLIC OF SERBIA 799

Liability of Providers and Protection of Service Users' Rights

1. Mirjana Knežević, Ph.D., Full-time Professor
MINIMUM PROTECTION OF THE RIGHTS OF PASSENGERS
BY AIR – SOLUTIONS IN THE EU AND DOMESTIC LEGISLATION 815
2. Željko Nikač, Ph.D., Full-time Professor
Božidar Forca, Ph.D., Full-time Professor
INTERNATIONAL AND NATIONAL LEGISLATIVE FRAMEWORK
OF PRIVATE SECURITY IN THE PROTECTION
OF PERSONS, PROPERTY AND BUSINESS 831
3. Borko Mihajlović, Ph.D., Assistant Professor
DUAL QUALITY OF PRODUCTS AS A SPECIAL FORM
OF CONSUMERS' DISCRIMINATION 851

Services and Criminal Responsibility

1. Snežana Soković, Ph.D., Full-time Professor
SOCIAL PROTECTION AS PART OF THE FORMAL
SOCIAL REACTION TO JUVENILE CRIMINALITY 875
2. Ivan D. Milić, Ph.D., Assistant
PRESCRIBING, IMPOSING AND ENFORCING A FINE 895

Services and Other Related Issues

1. Miroslav Milović, Ph.D., Full-time Professor
RIGHT TO THE BODY FROM THE PERSPECTIVE
OF NIETZSCHE AND FOUCAULT 913
2. Vladimir Kozar, Ph.D., Full-time Professor
REALIZATION OF LIENS IN BANKRUPTCY PROCEEDING
FROM THE VALUE OF ENCUMBERED ASSET 929

3. Predrag Stojanović, Ph.D., Full-time Professor ECOLOGICAL ROLE OF MOTOR VEHICLE TAXATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA	961
4. Dejan Bodul, Ph.D., Assistant Professor Hana Porobija, LL.M., Lawyer PRESENTATION OF EVIDENCE BY EXPERT EXAMINATION IN CIVIL PROCEEDINGS: ARE THE PRINCIPLES OF THE RULE OF LAW BEING REALIZED?	975
5. Jasmina Krštenić, Deputy Public Prosecutor SERVICES AND RULE OF LAW - Some Questions in the Area of the Law of the Sea and Services to States Regarding Rule of Law -	993
6. Marija Milojević, LL.M., Junior Researcher SERVICE OF THE PROPERTY CLAIM RECEIVABLES	1005
7. Jelena Janković, LL.M., Ph.D. student PRINCIPLE OF SERVICE SUITABILITY AND RIGHT TO FREE CHOICE	1023
8. Uroš Radulović, LL.M., Laywer Vladimir Erdoglija, LL.M., Laywer NATURAL PERSON AS SERVICE PROVIDER AT LIFELONG SUPPORT CONTRACT	1037
9. Biljana Gavrilović, LL.M., Assistant LEGAL-HISTORICAL VIEW OF THE USURER SERVICES IN SERBIAN LAW	1055
10. Milica Marinković, LL.M., Assistant DEVELOPMENT OF FRENCH ADVOCACY IN THE XIX CENTURY	1067

*Др Лорис Беланић, ванредни професор
Правног факултета Свеучилишта у Ријеци
Мр Бојан Баретић, брокер у осигурању
и реосигурању, Ријека*

УДК: 368

DOI: 10.46793/UVP21.281B

ОСИГУРАНИ РИЗИЦИ У ОСИГУРАЊУ ПРЕКИДА ПОСЛОВАЊА*

Резиме

Осигурање од ризика прекида пословања је врста осигурања која покрива губитак прихода осигураника у случају катастрофалних размјера попут природних непогода, епидемија, великих пожара или значајног квара стројева. Затварање пословног погона због поновне изградње, што се у смислу осигурања типично сматра само имовинском штетом, заправо има пуно већи учинак на свако подuzeће као цјелину. Велики број власника, менаџера и кључних извршних директора проматрају осигурање од прекида пословања претежито као трошак, но глобални тржишни трендови захтијевају имплементацију таквих полица као основу модерног управљања ризиком. На хрватском тржишту осигурања још се развијају полице осигурања од прекида пословања као специфичан производ, док се на еуропском тржишту осигурања сматрају уобичајеном пословном праксом. Овај рад садржи преглед кључних фактора који одређују осигурање од прекида пословања.

Кључне ријечи: *права осигурање, прекид пословања, осигурани ризици, управљање ризиком, специфични осигуратељни производи.*

1. Увод

Прекид пословања из било којег разлога, а који су додатно потенцирани у доба великих природних катастрофа као што су, примјерице, (још увијек актуална) пандемија и потрес (додатна отежавајућа околност у Хрватској), вјероватно је највећи могући проблем са којим се свако трговачко

* Овај је рад израђен уз потпору пројекта Свеучилишта у Ријеци „Правни аспекти реструктурирања трговачких друштава и транзиција према новој култури корпоративног управљања” (uniridrustv-18-43).

друштво/подузеће може суочити у пракси. У таквим се тренутцима одговорним особама друштва и власницима намеће читав низ кризних ситуација које поступно ескалирају уколико не буду ријешене у кратком временском року. Осим изузетно велике разине стреса на дан настанка штетног догађаја, прекид пословања може имати снажне финансијске посљедице на дугорочно пословање компаније. Директан непланирани губитак прихода потребних за исплату плаћа радницима, средства за одржавање хладног погона, немогућност испоруке производа купцима узрокују реалан и врло опипљив губитак добити који није само бројка у финансијским извјештајима трговачких друштава. Посљедице прекида редовитог тијека пословања понекад се санирају годинама, а у крајњим случајевима долази до гашења пословања и подuzeћа.

За осигурање од прекида пословања користи се још и назив “шомажно осигурање”, који потјече из Француске гдје је први пут око 1860. године дошло до примјене сличног типа полице осигурања под појмом „*chomage*“ што значи стајање у мјесту и прекид рада творнице.¹ Тада замишљени концепт осигурања је пружао додатно покриће од 10% губитка прихода. Рани почеци никако нису представљали идеално рјешење за стварне ризике које су сносили подузетници, но треба имати на уму да у периоду када су настали нису постојале уједначене финансијске праксе нити међународно усклађени рачуноводствени стандарди темљем којих би друштва за осигурање могла реално израчунати губитак пословања. Највеће заслуге за унапрјеђење производа осигурања од прекида пословања припадају британском финансијском тржишту које га је усавршило у облику који се данас примјењује. Интернационализација и стандардизација рачуноводства која је првенствено направљена из разлога што су државе захтијевале већу прецизност и транспарентност финансијских извјештаја ради квалитетнијег прикупљања пореза, као ненамјерну посљедицу омогућила је развој читавог низа финансијских услуга и производа, у које се свакако убраја осигурање од прекида пословања. Још појавом глобалне економске кризе с краја 2000-тих година, бројна трговачка друштва постала су битно свјеснија важности управљања финансијских токовима и управљања ризицима којима је њихово свакодневно пословање изложено. Осигурање од ризика прекида пословања се стога постепено почиње примјењивати у све већој мјери, као јединствен производ који се израђује према потребама индивидуалног субјекта који жели пренијети одређени ризик из властитог пословања на осигуратеља. Рецентна паднемијска догађаја овакву врсту осигуратељског покрића још више оправдавају.

¹ Manning, A., *Business Interruption Insurance & Claims: A Practical Guide to Business Interruption Insurance for Business Managers, Insurance Brokers and Agents*, Victoria, Camberwell, 2005, стр. 12. Јакаша, Б., *Право осигурања*, друго издање, Загреб, 1984, стр. 329.

Према службеној класификацији врста ризика,² осигурање од ризика прекида пословања једно је од више облика осигурања финансијских губитака као дјела неживотних осигурања. Оно се првенствено односи на осигурање финансијских губитака ради прекида рада услјед пожара, лома стројева, потреса и других ризика. Осим прекида пословања, у истој скупини ризика финансијских губитака налазе се још професионални ризици, недостатни приходи, лоше вријеме, непрекинути опћи трошкови, непредвиђени пословни трошкови, губитак тржишне вриједности и непословни финансијски губитак. Међутим, потоњи споменути ризици нису директно повезани са прекидом пословања.

2. Темељна сврха полице осигурања од прекида пословања

Након што наступи штетни догађај већих размјера као што је то нпр. потрес, пожар, пандемија, нужно се намећу питања како очувати/одржати пословање господарског субјекта (трговачког друштва, обрта, подзућа). Нека од тих питања гласе: како платити трошкове санације штете,³ што је са трошковима уништених залиха и производа који су требали бити испоручени у блиској будућности, како сачувати купце и спасити бар дио очекиваних прихода, како задржати тржишни удио у ситуацији када више нема ни творнице ни производа а изградња и реконструкција нове би могла потрајати мјесецима.⁴ Чињеница јест да прекид пословања неизбјежно доводи до престанка обављања послова у дужем или краћем временском раздобљу при чему трошкови пословања и даље постоје, али изостају приходи за покривање разних трошкова (старих и нових) и стварање добити. Управо осигурање од прекида пословања омогућује наставак обављања дјелатности и излазак из тешких околности које су погодиле пословање осигураника.⁵ Осим на исплату осигурнине због уништене имовине, тежиште се у осигурању од прекида пословања ставља и на вриједност сваког подuzeћа/трговачког друштва/обрта (осигураника) која се налази у његовом пословању и приходима.⁶

² Види, чл. 7. ст. 2. точ. 16 Закона о осигурању, Народне новине, бр. 30/15, 112/18, 63/20, 133/20. Такођер, види и чл. 7 точ. 16. Правилника о распореду врста ризика по скупинама и врстама осигурања односно реосигурања, Хрватска агенција за надзор финансијских услуга (даље: ХАНФА), Народне новине, бр. 23/16, 27/16, 42/19.

³ Vaughan, E., Vaughan, T., *Fundamentals of Risk and Insurance*, 11th Edition, New York, Wiley&Sons, 2014, стр. 563

⁴ Исто, стр. 565.

⁵ Мркшић, Д., Петровић, З., Иванчевић, К., *Право осигурања*, VI издање, Београд, 2014, стр. 279-280.

⁶ Студе, Р., *Промјена изгледа ризика у осигурању/реосигурању*, Зборник Правног факултета у Загребу, вол. 58, бр. 1-2/2008, стр. 677.

Међутим, наглашава се да је осигурање од прекида пословања првенствено везано уз основно осигурање од пожара и неких других опасности,⁷ а евентуално може бити уговорено и као посљедица од лома стројева, потреса или прекида рада информацијског сустава.⁸ То значи да до исплате темељем осигурања од прекида пословања може доћи тек након што се оствари ризик из основног осигурања имовине због пожара и других опасности. Ово има за посљедицу ограничавајући учинак на покриће актуалног ризика пандемије, односно исти не може бити покривен стандардним покрићем осигурања од прекида пословања управо због везаности таквог покрића искључиво за примарно осигурање од пожара и неких других опасности.⁹ Но, међународна (глобална) пракса из осигурања прекида пословања показује да то нужно и не мора увијек бити тако. Дапаче, у пракси су развијене су многе специфичне клазуле које прилагођавају покрића ризика индивидуалним потребама осигураника, а о чему у наставку рада више говори.

3. Опсег покрића осигурања од прекида пословања

За успјешно пословање подuzeћа нису битни само капитал, знање и компетентни запосленици. Главни чимбеник за успјех је адекватна заштита пословања трговачког друштва/осигураника од разних изложености. Финансијске посљедице губитка некретнина, опреме и стројева (осим чињенице што њихово оштећење и/или оштећење представља стварну штету) могу угрозити пословање, па и само постојање трговачког друштва/осигураника. У пракси када наступи прекид пословања услијед осигуране опасности, највеће посљедице се примијете на новчаном тијеку и/или профитабилности.¹⁰ Осигурање од прекида пословања покрива трошкове штете који тада настану: изгубљену бруто добит и фиксне трошкове који су везани уз свакодневни пословни процес.¹¹ При томе важно је напоменути како

⁷ Нпр. Опћи увјети за осигурање од прекида рада услијед пожара, 2006., *UNIQA* осигурање д.д., или Увјети за осигурање од опасности прекида рада због пожара и неких других опасности, 2011, *Wiener* осигурања *Vienna Insurance Group* д.д.

⁸ Клобучар, Д., *Risk management и осигурање*, Загреб, 2007, стр. 162.

⁹ Његомир, В., *Корона вирус и осигурање*, Зборник радова: Проузроковање штете, накнада штет и осигурање, Београд-Ваљево, 2020, стр. 331-332.

¹⁰ Vaughan, E., Vaughan T., *нав. дело*, стр. 566.

¹¹ Појмови добити и трошкова пословања, а који су уређени су рачуноводственим правилима и терминима, имају нешто друкчије схваћање у осигурању прекида пословања. Разлог томе је што стандарди рачуноводства и пословања узимају у обзир и тзв. варијабилне трошкове пословања, а који, како их само назив описује, варирају, па ако их нема, тј. ако не постоје не могу ни бити предметом покрића осигурања прекида пословања. Стога се у полицама осигурања прекида пословања појмови добити и трошкова друкчије дефинирају у односу на рачуноводствена правила. Клобучар, Д., *нав. дело*, стр. 165-169.

сваки осигуратељ има властите дефиниције и увјете којима регулира ширину покрића.

У смислу увјета осигурања доходак (брutto добит) подразумијева оно што се остварује обављањем регистриране господарске дјелатности и оно што се остварује од прихода везаних за ту дјелатност.¹² Доходком се не сматра онај дио прихода који није везан уз обављање регистриране пословне дјелатности (тзв. непословни добитак), примјерице, пословање у промету новчаних средстава, приходи од камата, пословање јединица у иноземству, исправак финансијског резултата и слично.¹³ Покриће трошкова у правилу се односи само оне трошкове фиксног карактера и независне од производње, које осигураник мора сносити неовисно о прекиду пословања. У њих се убрајају: трошкови плаћа и опћенито трошкови за запосленике,¹⁴ трошкови најамнина, трошкови осигурања, опћи трошкови попут струје, воде, плина, комуникација и телефоније те сви остали мањи фиксни трошкови за вријеме прекида пословања.¹⁵ У покриће осигурања од прекида пословања не улазе они трошкови који су изравно везани за обављање производње, примјерице, трошкови сировина и материјала, и сл.¹⁶ Затим у покриће не улазе варијабилни трошкови који опадају или се умањују услјед прекида рада као што су трошкови амортизације за потрошне дијелове постројења који се не користе приликом прекида рада друштва / погона.¹⁷

Уклањање отпада, тј. трошкови чишћења су ставка која се додатно уговара у полици осигурања. Код значајних штета попут изгарања цијелог објекта или постројења трошкови чишћења могу бити изнимно високи.¹⁸ Приликом штетног догађаја могућ је настанак онечишћења околиша на копну или мору, које такођер треба санирати о свом трошку осигураник уколико полицом осигурања није предвиђено другачије. Изниман случај када је укључен азбест у штетни догађај може представљати огроман практичан проблем па постоји могућност уз стандардно покриће уговорити и посебну клаузулу збрињавања онечишћења азбестом. Треба напоменути да свако одуговлачење у процесу чишћења и довођења простора у првобитно стање потенцијално продужује раздобље прекида пословања, а што за посљедицу има и више трошкове.

¹² Мркшић, Д., Петровић, З., Иванчевић, К., *нав. дело*, стр. 280.

¹³ Нпр. чл. 1. точ. 1. Увјета за осигурање од опасности прекида рада због пожара и неких других опасности, 2011, *Wiener осигурања Vienna Insurance Group д.д.*

¹⁴ Нпр. чл. 3. точ. 4. Опћих увјети за осигурање од прекида рада услјед пожара, 2006, *UNIQA осигурање д.д.*

¹⁵ Manning, A., Manning, S., *Guide to interruption insurance*, Melbourne, LMI Group, 2013, стр. 3

¹⁶ Нпр. чл. 1. точ. 2 Увјети за осигурање од опасности прекида рада због пожара и неких других опасности, 2011, *Wiener осигурања Vienna Insurance Group д.д.*

¹⁷ Нпр. чл. 3. ст. 3. Опћих увјети за осигурање од прекида рада услјед пожара, 2006, *UNIQA осигурање д.д.*, Клубучар, Д., *нав. дело*, стр. 167.

¹⁸ Vaughan, E., Vaughan T., *нав. дело*, стр. 554.

Осигуратељ је обвезан надокнадити штете проузрочене прекидом рада због уништења, оштећења или нестанка осигуране ствари од основних опасности углавном према стандардним ризицима: пожар и удар грома, експлозија, осим експлозија од нуклеарне енергије, олуја, туча (лед), удар моторног возила у осигурани грађевински објект, пад и удар летјелице, манифестације и демонстрације. По *FLEXA* систему¹⁹ су такођер укључени пожар и удар грома, експлозија пада и удар летјелице, те читав низ ризика, а овисно о жељама и потребама осигураника могуће је индивидуално комбинирање ризика осигурања према договору са осигуратељем. Уколико то захтијевају специфичне индивидуалне потребе осигураника могуће је уговорити изузетно опсежну полицу осигурања прекида пословања од свих ризика (тзв. *all-risk* покриће).²⁰

У случају да постоји потреба осигураник може додатно проширити покриће на поплаву осигураног мјеста, потрес, вулканске ерупције, урушавања и клизања тла, притисак снијега и лавине, који у стандардном пакету нису у покрићу већ у искључењима.²¹

Већина осигуратеља може понудити различита покрића под увјетом да им се доставе детаљније информације о предмету осигурања. Информације о предмету осигурања могу бити у облику пословне студије постројења, у облику специјализиране анализе ризика или једноставно допуна одређених техничких спецификација која појашњава стварни ризик. Због чињенице да је сваки пословни модел јединствен, често се користе услуге неутралних специјалиста како би све укључене стране постигле компромис око укупне премије, рazine ризика и рazine доступног/потребног покрића.

4. Примјена покрића осигурања од прекида пословања на поједине дјелатности

Свака грана дјелатности има своје специфичности и различите ризике услед којих може наступити прекид пословања. Из скупине осигурања разних финансијских губитака у Хрватској је свакако најзаступљенија и најчешће уговарана врста осигурања од опасности прекида рада због пожара и неких других опасности.²² Због настанка пожара или друге основне опасности осигурања од пожара, може настати велика имовинска штета. Овим

¹⁹ Ради се о стандардном термину који укључује основне осигуратељне ризике *FLEXA* (енг. *fire, directlightning, explosion, fallingaircraft*) - пожар, директни удар грома, експлозија, пад летјелице.

²⁰ *Guide to business interruption insurance and claims, London Business Interruption Association, 2009, стр. 4.*

²¹ *Исто, стр. 8.*

²² Кључне информације о тржишту осигурања у Републици Хрватској, Хрватски уред за осигурање, Загреб, 2018, стр. 14

осигурањем се исплаћује накнада за штете које настану прекидом рада или смањењем производње због уништења или оштећења, те нестанка осигураних ствари услјед дјеловања свих пожарних ризика за вријеме када подузеће, због настанка осигураног случаја не може нормално пословати по редовитом тијек ствари. Покриће ове врсте осигурања може се проширити и на штете узроковане потресом уз плаћање додатне премије.²³

У индустријској производњи, гдје су изузетно скупи стројеви у непрестаном погону сваки дан застој од неколико сати може створити милијунску штету када дође до квара односно лома неког од строја који је кључна карика у производном ланцу. Велики произвођачи штите се од сличних негативних посљедица штета на начин да уговарају осигурање од финансијских губитака ради прекида рада због лома стројева којим би се у новцу надокнадила штета у приближној висини губитка прихода.²⁴ У правилу се осигуравају поједини стројеви у производном процесу који би могли значајније угјецати на пословање осигураника, односно изазвати дужи прекид производње и проузрочити губитке.

Услугне дјелатности попут туризма такођер могу претрпјети штету у виду прекида пословања када је због остварења одређеног осигураног ризика онемогућена испорука услуга клијентима. Будући да је трошкове пословања у контексту услуга знатно теже израчунати и исправно поставити висину одштетног захтјева у односу на производна подузећа, важно је квалитетно доказати узрочно посљедичну везу између њих и самог прекида пословања.²⁵ Посебна категорија је осигурање разних приредби због атмосферских неприлика. Овим осигурањем проводи се осигуратељна заштита спортских, културних и сличних приредби које се организирају на отвореном простору од оборина.²⁶ Предмет осигурања је најчешће бруто приход који се очекује од приредбе и трошак који је настао у вези с организацијом приредбе. Накнада се исплаћује осигуранику када је приредба отказана због атмосферских падалина, природне више силе попут недовољне количине снијега или других временских неприлика које онемогућавају извођење приредбе непосредно овисне о временским увјетима, те настанка тјелесних повреда и болести главних натјецатеља на приредби. Осигуратељ је у обвези покрити трошкове припреме и организације приредбе, у које првенствено спадају трошкови изнајмљивања простора за приредбу, натјецатељског простора и опреме, трошкови за набавку хране, пића и осталих ствари, трошкови за натјецатеља и унајмљеног особља, те наравно трошкови оглашавања, маркетинга и продаје улазница.

²³ Клубучар, Д., *нав. дело*, стр. 135.

²⁴ Manning, A., Manning, S., *нав. дело*, стр. 7

²⁵ *Исто*, стр. 11

²⁶ Матијевић, Б., *Осигурање метеоролошких деривата*, Осигурање, вол. 51, бр. 6/2010, стр. 52-57.

5. Специфичности у уговарању своте осигурања

Основни принципи на којима се темељи уговарање своте осигурања у осигурању од прекида пословања исти су као и код осигурања за све друге врсте неживотних осигурања. Темељни циљ исплате из своте осигурања у осигурању од прекида пословања јест довести осигураника у првобитан положај у којем се налазио непосредно прије настанка прекида пословања услијед реализације осигураног ризика. Док се клијенти сусрећу с растућом изложеношћу ризицима и притисцима, они све више траже од осигуратеља и реосигуратеља боље услуге, софистициранија рјешења у увјетима и виши стандард сервиса.²⁷ Постоји велики број различитих покрића који се може уговорити за прекид пословања, поготово у иноземству, али не постоји јединствена универзална пракса код израчуна осигуране своте.

Осигурана свота најчешће се одређује према оствареним бруто приходима у претходној години. Бруто приходи подразумијевају износ плаћен од стране купаца осигуранику за пружене услуге и/или продана добра овисно о врсти пословања.²⁸ Ово је релативно квалитетна основица за израчун могућег губитка код подужећа која у својој темељној дјелатности немају велики број варијабилних трошкова. Но, како подужећа успјешним пословањем расту и повећавају приходе из године у годину, исправан приступ би укључивао прибрављање очекиване стопе раста за сљедећу годину на укупне бруто приходе из претходне године.²⁹ Уколико подужеће очекује пад прихода у сљедећој години из разлога попут господарске рецесије или отежаног пословања у сектору дјелатности (нпр. пад наруџби), тада је потребно за одговарајућу стопу умањити приходе из прошлогодишњег раздобља. Реално приказивање бруто прихода и примјена корективних стопа је важна због тога што прошлогодишњи резултати генерално не одражавају резултате који ће подужеће остварити у будућности.³⁰ У случају да дође до дјеломичног губитка добити услијед прекида пословања, када је осигураник подосигуран, неминовно ће сам морати сносити дио губитка.³¹

6. Трајање раздобља осигурања

Трајање осигуратељног раздобља подразумијева максимални временски период за који осигураник може тражити накнаду из полице осигурања прекида пословања. Формалноправни почетак је вријеме склапања уговора о осигурању, док материјалноправни почетак уговора о осигурању, сукладно чл.

²⁷ Студе, Р., *нав. чланак*, стр. 673.

²⁸ Manning, A., Manning, S., *нав. дело*, стр. 12.

²⁹ *Guide to business interruption insurance and claims ...*, стр. 9.

³⁰ *Исто*, стр. 10.

³¹ *Исто*.

946. ст. 1 Закона о обвезним односима³² представља тренутак од којег друштво за осигурање преузима ризик у покриће.³³ Важно је споменути да се према увјетима појединих осигуратеља уговор о осигурању може закључити „с неодређеним роком трајања који се наставља из године у годину.“³⁴ У осигурању од прекида пословања трајање покрића најчешће се уговара на рок од 12 мјесеци. Код великих штета у пракси се овај период може показати недостатним, стога је прије уговарања потребно направити објективну процјену ризика и максималног потенцијалног губитка у случајевима снажних природних катастрофа као што су пожари, потреси и поплаве.³⁵ У обзир треба узети да уговорено трајање покрића за прекид пословања није само раздобље које је потребно подузећу да обнови грађевинске објекте него раздобље потребно да се изгради потпуно постројење са стројевима и опремом у стању пуне техничке и технолошке исправности.³⁶ Пожељно је укључити специфичности дјелатности тако да трајање полице обухваћа цијелокупни период у којем ће подузеће трпјети посљедице прекида пословања. У конкретном примјеру ако се потенцијално могу изгубити купци због немогућности осигураника да им достави своје производе или услуге, исправно трајање осигурања треба укључивати и вријеме потребно за успоставу пословања које ће омогућити доставу производа и услуга а у циљу да се осигураник доведе на разину која је била прије настанка штетног догађаја, односно прије наступа прекида пословања.

Јако је тешко процијенити временски период колико ће требати одређеном подузећу да се стварно опорави од значајног финансијског и материјалног губитка који наступа услијед прекида пословања. Уштеда у премији која се остварује краткорочним уговарањем полице осигурања од прекида пословања на примјерице раздобље од три мјесеца или шест мјесеци може врло лако бити изгубљена уколико се реализира осигурани случај будући да већина санација захтијева пуно више времена. Дванаест мјесеци, на колико се минимално препоруча уговорити осигурање од прекида пословања, може се показати у стварности као релативно кратак период за повратак на стање прије штетног догађаја, односно прије прекида пословања.³⁷

Постоји више разлога који знатно утјечу на дуљину периода за повратак на разину прије прекида пословања. Често није довољна само санација оштећеног погона, односно изградња или реконструкција грађевинског објекта да би се уклониле све посљедице штетног догађаја. Ненамјерно се често превиди

³² Народне новине, бр. 5/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18., даље: ЗОО.

³³ Горенц, В., *Коментар Закона о обвезним односима*, Загреб, 2014, стр. 1535.

³⁴ Чл. 20. ст. 2. Увјети за осигурање имовине индустријских и неких других твртки од свих опасности, 2001, *Allianz* Загреб д.д.

³⁵ Manning, A., Manning, S., *нав. дело*, стр. 21.

³⁶ *Исто*, стр. 22.

³⁷ *Исто*, стр. 27.

чињеница да је за повратак на претходне рazine пословања у пракси потребно поновно придобити изгубљене купце или вратити одређени тржишни удио што није нимало једноставан задатак.³⁸

Поред наведеног, у појединим случајевима као што су избијање епидемијских болести или великих природних катастрофа, осигураник треба размислити постоји ли могућност преселити цијели производни процес на другу локацију.³⁹ Често у локалном окружењу не постоје адекватни простори на које би се могло премјестити пословање и на тај начин зауставити прекид пословања. Минимални технички увјети који су прописима предвиђени за одређене дјелатности такођер могу бити ограничавајући фактор. Није увијек једноставно утврдити постоји ли доступан простор са примјереном величином и бројем квадрата, свим уобичајеним комуналним услугама и спремиштем за производе/залихе у непосредној близини или је значајно удаљен. Ту се јавља и питање времена потребног за исходавање нових грађевинских дозвола од надлежних институција. Док се траже дозволе, потребно је провести и најтежај како би осигураник добио најбољу понуду од извођача специјализираних за поједине радове. Одређено вријеме је потребно и за набавку замјенске опреме, поготово ако се она допрема из иностранства. Све наведено изискује додатно вријеме те се свакако мора узети у обзир при уговарању трајања осигуратељског покрића.⁴⁰

7. Проширење покрића додатним клаузулама

Овисно о понуди осигуратеља на тржишту и потребама осигураника, код осигурања од прекида рада могуће је уговорити одређена проширења полице на додатне ризике који се налазе изван стандардних увјета. Повећани трошкови оперативног пословања због прекида у раду могу се односити на доставу стројева зрачним пријевозом, финансирање најма привременог погона, *outsourcing*-а дијела посла конкуренцији, рекламне кампање за враћање незадовољних купаца, унајмљивање привремене опреме и стројева, плаћање прековремених сати запосленицима, плаћање привременог запошљавања додатне радне снаге на санацији штете, трошкове помицања и заштите локације, трошкове ограђивања и чувања, трошкове отклањања отпада, трошкове привременог поправка, трошкове надоградње софтвера и прилагодбе постојећег новој опреми, трошкове обнављања информацијског састава, модула и архива, те бројне друге овисно о грани дјелатности и специфичностима микроокружења у којем осигураник дјелује.⁴¹

³⁸ Исто, стр. 26.

³⁹ Guide to business interruption insurance and claims ..., стр. 22.

⁴⁰ Исто, стр. 24.

⁴¹ Manning, A., Manning S., *нав. дело*, стр. 29.

Сваки од наведених трошкова захтјева доплату одређеног износа на основну премију, стога је препоручљиво користити постојећа искуства како износ премије укључивањем прекомјерног броја ставки не би премашио могућности осигураника односно како би се избјегло уговарање додатних ставки које нису реалне или са лимитима који не одговарају стварној ситуацији на терену. Због тога је за дизајнирање квалитетног покрића прекида пословања кључно познавати ризике који произлазе из дјелатности која се осигурава. Неразумијевање ризика може значити фаталну погрешку.⁴² Одговорне особе осигураника морају бити чим боље упућене у процес пословања како би у складу са својим искуством што боље разумијеле стварне ризике којима је осигураник изложен, а које би потом укључиле у покриће из основне полице до одређених лимита осигурања. У том смислу, било би добро користити, поред властитог знања и искуства разних конзултаната и специјалиста који посједују *know-how* у одређеној грани господарства.⁴³ У наставку се износи скраћени преглед најчешће кориштених клаузула додатних покрића код уговарања осигурања од прекида пословања у међународној пракси осигурања.

7.1. Добављачи

Већина производних постројења овиси о ланцу добављача који им достављају сировину потребну за израду финалног производа. Ако посао добављача претрпи одређену материјалну штету због које не може испоручити своје производе клијентима, потенцијално је могуће да осигураник претрпи већу штету од немогућности наставка својег пословног процеса него што је добављач претрпио штету на свом пословном процесу.⁴⁴ Према глобално успостављеној пракси у осигурању од прекида пословања сматра се да уколико неиспорука услуге или добара од појединог добављача не могу код осигураника проузрочити губитак прихода већи од 5 % не постоји потреба за уговарањем специфичне клаузуле ризика добављача. Уколико је утјецај добављача на приходе осигураника већи, постоји потреба за уговарањем додатних покрића.⁴⁵ Из тог разлога понекад је потребно додатно провјерити производни процес добављача у мјери у којој је разумно и могуће кроз сурадњу са осигураником. Темељна питања се односе на име и сједиште добављача, дјелатност, ризици из дјелатности, мјере заштите на раду, повијест штета те постоје ли планови одржавања континуитета пословања. При томе када је за доставу производа добављача потребан поморски или копнени пријевоз до

⁴² Студе, Р., *нав. чланак*, стр. 674.

⁴³ Примјерице, 2008. године је само у САД-у утрошено 300 милијарди долара за добивање савјета о ризицима и њихову ублажавању. Студе, Р., *нав. чланак*, стр. 674.

⁴⁴ *Guide to business interruption insurance and claims ...*, стр.34.

⁴⁵ *Исто*.

постројења осигураника ради се о додатном извору ризика који је потребно урачунати у премију.

Надаље, друштво за осигурање можда већ осигурава добављача који је у питању и у том случају значајно повећава своју изложеност на више страна. Сваки од додатно добивених информација гледе ризика може бити важан у процјени потенцијалног опсега покрића из осигурања од прекида пословања. Велики дио тражених информација доступан је и налази се код осигураника, његовог посредника или код друштва за осигурање.⁴⁶

7.2. Купци

Као што пословање осигураника може овисити о добављачима, такођер оно може овисити и о купцима његових производа и услуга. Додатно покриће од ризика прекида пословања односи се и на ситуацију велике овисности осигураника о самим купцима. До овакве ситуације нарочито долази у случају да осигураник има своје подузеће на земљишту или у објектима који нису у његовом власништву, већ су у власништву његовог главног купца. У случају оштећења таквих објеката могу настати као посљедица значајни губици осигуранику.⁴⁷ Такођер, слична је ситуација постоји када осигураникова дјелатност представља „outsourcing услуге“ за његовог главног купца. Додатно покриће од прекида пословања које се односи на купце има своју предност када се ради о произвођачима или пружатељима услуга који имају ограничен број купаца од којих сваки приноси у значајном удјелу укупним приходима осигураника. У овој врсти додатног покрића највећи изазов представља прикупити информације о стварном ризику који произлази из доминантног положаја купца у односу на осигураника, а који своме добављачу тј. осигуранику такве податке не достављају или их одбијају доставити.

7.3. Осигурање складишта у власништву треће особе

Данас је посве уобичајено закупити складиште у власништву треће особе за похрањивање добара, посебно када подузеће има уговор о опскрби купаца у одређеном аутоматском облику доставе производа. Настанком штете на имовини у власништву треће особе, осигураник такођер може претрпити губитак становите количине производа, али и финансијски губитак због немогућности испоруке уговорене количине купцима. Стога осигуратељи могу понудити проширење покрића у виду укључења одређеног објекта или локације у полицу осигурања од прекида пословања осигураника, тако што

⁴⁶ Vaughan, E., Vaughan, T., *нав. дело*, стр. 577.

⁴⁷ *Guide to business interruption insurance and claims ...*, стр. 38.

објект у власништву треће особе с аспекта ризика третирају идентично као што би га третирали да је у власништву осигураника.⁴⁸

7.4. Комуналне услуге

Већина послова у одређеној мјери ослања се на кориштење комуналних услуга попут струје, плина, воде или друге јавне инфраструктуре. Код осигурања прекида пословања могуће је уговорити проширење покрића у смислу обухваћања немогућности испоруке одређених комуналних услуга.⁴⁹ Овакав тип клаузуле је користан за велике производне погоне који користе значајне количине енергената, губитак којих би могао довести до прекида цјелокупног процеса производње. Због наведеног споменуто проширење је једно од скупљих те се такав ризик често преузима у договору са реосигуратељем који стоји иза друштва за осигурање.

7.5. Трошкови истраживања и развоја производа

Истраживање и развој, односно *R&D* одјели (*Research&Development*), су изузетно важан дио пословног процеса скоро сваког већег пословног сустава.⁵⁰ Када се проводе у одвојеним објектима од погона или постројења пуно је лакше процјенити ризик и изложеност прекида пословања у случају да наступи штета. Код одређених индустрија *R&D* одјели представљају конкурентску предност о којој заправо овиси цјелокупно будуће пословање. Основна подјела по врстама истраживања односи се на базична истраживања, примјењена истраживања и експериментални развој.⁵¹ У таквим случајевима губитак резултата истраживања, прототипа технологије или експерименталних нацрта услијед пожара или неке друге опасности може довести до пропасти компаније. Када је ријеч о проширењу покрића на трошкове истраживања и развоја производа првенствено се мисли на једнократне експерименталне пројекте који се не могу директно повезати са тренутним приходима.

Нитко не може са сигурношћу знати нити процјенити стварни ефект висине будућег финансијског губитка по основи трошкова истраживања и развоја. Ипак, у случају наступања штетног догађаја на згради *R&D* одјела јасно је како ће осигураник претрпјети одређени губитак. Стога се понекад полица од прекида пословања дизајнира на начин да свота осигурања може покрити имовинску штету на згради *R&D* одјела али и додатну накнаду за

⁴⁸ Исто, стр. 39.

⁴⁹ Исто.

⁵⁰ Bronwyn, Hall, Research and Development, International Encyclopedia of the Social Sciences, Berkeley, 2006, стр. 2.

⁵¹ Frascati Manual: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development, OECD, Париз, 2002, стр. 30.

вриједности прототипа, технологије, експерименталних нацрта или других техничких докумената. Додатни трошкови обухваћени овим проширењем могу укључивати додатну потрошњу за прибављање и опремање привременог радног простора, те трошкове прековремених сати запослених утрошене на обнављање изгубљеног рада (нпр. вријеме потребно за обнову нацрта, документа, записа те провјеру и верификацију резултата истраживања).⁵² Осигурањем су покривени трошкови у виду бруто плаћа дјелатника *R&D* одјела. Но када је истраживање привремено заустављено или успорено из осигурања је потребно предвидјети и покриће трошкова за тзв. непродуктивни рад и изгубљено вријеме како би осигураник био у стању задржати кључне запосленике.

7.6. Уговорне казне и пенали

У глобалној трговини, испорука добара купцима је везана уз прецизно уговором одређени датум. Неријетко се уговара додатна заштита у облику банковне гаранције, а стандардна пракса је уговарање одредби о уговорним казнама односно пеналима за кашњење или неиспуњење уговорних обвеза до договореног датума.⁵³ У том случају повреда уговорне обвезе мора настати као посљедица настанка прекида пословања као штетног догађаја и мора се односити се постојеће уговоре о купњи добара или услуга који се не могу реализирати због наступања штете.⁵⁴

У индустријама као што су грађевинарство, текстилна индустрија, прехранбена индустрија и слично, покриће трошкова уговорних казни и пенала посебним подлимитом постао је стандард. У осталим дјелатностима, ризик плаћања пенала и уговорних казни могуће је обухватити покрићем уз плаћање додатне премије.⁵⁵ Осигурана свота се рачуна на бази највећег могућег губитка који представља горњу границу одговорности осигураника која у сваком тренутку може настати из сваког појединачног случаја. Код процјене колико губитак може износити, могуће ће предвидјети одређени трошак и могућност да посао одраде други извођачи како би се испунио уговор.

7.7. Онемогућавање приступа

Ово проширење покрића штити осигураника од прекида пословања који настане ако му се због штете у непосредној близини привремено ограничи или на други начин онемогући приступ постројењу. На примјер,

⁵² *Guide to business interruption insurance and claims ...*, стр.40.

⁵³ Mangan, J., Lalwani, C., *Butcher Tim, Global logistics and supply chain management*, London, Wiley & Sons, 2008, стр. 23.

⁵⁴ *Guide to business interruption insurance and claims ...*, стр. 41.

⁵⁵ *Исто*, стр. 40-41.

пожар у непосредној близини творнице може резултирати отпадом који блокира приступ цестом, густим црним димом који онемогућује сигуран рад у творници, постојање непосредне опасности од експлозије која захтијева евакуацију или једноставно проглашењем оштећене зграде и оближњег подручја несигурним од стране надлежних државних тијела и институција.⁵⁶ Притом је кључно како осигуратељи дефинирају појам „у непосредној близини“, а готово сваки осигуратељ који нуди ову врсту проширења покрића има своју властиту дефиницију. Оригинална намјера ове клаузуле је ограничити покриће и на сусједне објекте, стога опсег покрића дословно овиси о обухваћеним метрима односно километрима. Примјерице, терористички напад у центру града може резултирати знатно већом штетом, иако осигураник није био директно погођен. Уговарање точно одређеног географског опсега покрића у овом случају служи заштити обије стране.⁵⁷

7.8. Губитак репутације

Проширење покрића прекида пословања за ризик од губитка репутације је кључно код трговаца на мало који се ослањају на продају робе другим већим трговачким ланцима, посебице трговачким центрима.⁵⁸ У пракси иноземних осигуратеља често су присутни лимити до одређене своте чак и за трговине које нису лоциране унутар трговачких округа под увјетом да осигураници доставе одговарајући опис физичке локације на коју се проширење односи. Када услијед штетног догађаја дође до прекида пословања трговине у одређеном дијелу града, нпр. услијед велике експлозије, могуће је да ће потрошачи промјенити навике након штетног догађаја до одређене мјере што ће резултирати врло опипљивим финансијским губитком за осигураника. Ово проширење покрића је дизајнирано управо како би се до одређене мјере могао преузети ризик за губитак репутације који је према стандардним увјетима искључен.

7.9. Убојство, самоубојство и заразне болести

На глобалном тржишту осигурања већ дуже времена постоји проширење покрића прекида пословања, точније клаузула под називом убојство, самоубојство и заразне болести.⁵⁹ Ова клаузула даје могућност пружања додатног покрића услијед прекида пословања хотелима и ресторанима који претрпе губитак због страха или гађења потенцијалних клијената (што

⁵⁶ Manning A., Manning S., *нав. дело*, стр. 24.

⁵⁷ *Исто*.

⁵⁸ *Guide to business interruption insurance and claims ...*, стр. 41.

⁵⁹ *Исто*, стр. 42.

резултира смањењем броја резервација) након наступа трагичног догађаја попут убојства или самоубојства или затварања објеката од стране надлежних државних служби због избијања епидемије заразних болести као што су козице, колера, легионарска болест те друге инфективне болести.⁶⁰ Споменута клаузула такођер покрива и штете настале контаминацијом, онечишћењем те појавом штеточина (укључујући и наметнике) као догађаја потенцијално изузетно штетног за пословање у угоститељству и хотелерству. Због високе разине стандардизације у осигуратељној индустрији, ова је клаузула нашла примјену и у полици осигурања од ризика прекида пословања и изван угоститељства.⁶¹ Специфичност клаузуле о убојству, самоубојству и заразним болестима јест што се покривају трошкови прекида пословања због штета које погађају људе – кориснике услуга осигураника (гости хотела, ресторана), за разлику од стандардног покрића гдје је покривају штете настале прекидом пословања услед уништења и оштећења имовине (пожари, потреси итд.). Стога је важно, приликом уговарања споменуте клаузуле исправно процјенити ризик који би обухваћао осим трошкове прекида пословања и додатне пратеће трошкове који се могу појавити као што су и одређени захтјеви корисника услуга осигураника.

8. Закључак

Учинак штетних догађаја попут пожара, поплаве, потреса, провалне крађе или чак других мањих инцидената могу озбиљно пореметити уобичајене обрасце рада те начин пословања одређене компаније, што неизбјежно доводи до смањења прихода и губитка добити. Након санације имовинске штете, полица осигурања од прекида пословања је једина права заштита којом се подузетници могу заштити у погледу накнаде штете настале као посљедица штетног догађаја. У погледу управљања ризиком, менаџмент компаније и власници у модерном окружењу пуном потенцијалних препрека требају водити рачуна о свим аспектима различитих поремећаја који могу оставити дубок траг на њихово пословање, односно узети у обзир како спасити приходе, добит и надокнадити фиксне трошкове који ће их чекати и након наступа осигураног случаја.

Будући да се полице осигурања, разумљиво, уговарају прије настанка осигураног случаја, важно је знати управљати ризицима и предвидјети потенцијалне сценарије губитака насталих услед прекида пословања, као и стварно вријеме потребно за повратак на ризину прије штете. Правилно уговарање полица осигурања од прекида пословања укључује минимално основну процјену ризика направљену индивидуално према потребама осигураника за одређени предмет осигурања. Док је стварну штету на

⁶⁰ Исто.

⁶¹ Manning A., Manning S., *нав. дело*, стр. 31.

имовини релативно лакше утврдити, за финансијске губитке није довољно само прегледати прошлогодишња финансијска извјешћа. Примјери добре праксе указују на потребу специфицирања одређених ставки или ризика у облику посебних клаузула на самој полици осигурања, обзиром да стандардни увјети осигурања не пружају довољно покриће у конкретним случајевима.

*Loris Belanić, Ph.D., Associate professor,
Faculty of Law University of Rijeka
Bojan Baretić, LL.M., Insurance and
Reinsurance Broker, Rijeka*

THE INSURED RISKS IN THE BUSINESS INTERRUPTION INSURANCE

Summary

Business interruption insurance is a type of insurance that covers the loss of income when a company suffers a catastrophic event such as natural disaster, massive fire damage or a huge machinery failure. Closing of the business facility due to the rebuilding process, which is typically considered only property damage in insurance terms, actually has far greater impact on any company as a whole. Many owners, managers and chief executive officers view business interruption insurance predominantly as expense, but global market trends require such policies to be implemented as key basis for modern risk management. For croatian insurance market business interruption policies are still developing as a tailor-made insurance product, while in European insurance market they are considered common business practice. This work is an overview of essential factors which determine business interruption insurance.

Key words: *insurance, business interruption, insured risks, risk management, tailor-made insurance products.*

Литература

- Bronwyn, Hall, Research and Development, International Encyclopedia of the Social Sciences, Berkeley, 2006.
- Горенц, В., *Коментар Закона о обвезним односима*, Загреб, 2014.
- Јакаша, Б., *Право осигурања*, друго издање, Загреб, 1984.
- Клобучар, Д., *Risk management и осигурање*, Загреб, 2007.
- Manning A., *Business Interruption Insurance & Claims: A Practical Guide to Business Interruption Insurance for Business Managers*, Insurance Brokers and Agents, Victoria, Camberwell, 2005.
- Mangan, J., Lalwani, C., Butcher, T., *Global logistics and supply chain management*, London, Wiley & Sons, 2008.
- Manning, A., Manning, S., *Guide to interruption insurance*, Melbourne, LMI Group, 2013.
- Матијевић, Б., *Осигурање метеоролошких деривата*, Осигурање, вол. 51, бр. 6/2010.
- Мркшић, Д., Петровић, З., Иванчевић, К., *Право осигурања*, VI издање, Београд, 2014.
- Његомир, В., *Корона вирус и осигурање*, Зборник радова: Проузроковање штете, накнада штете и осигурање, Београд-Ваљево, 2020.
- Студе, Роберт, Промјена изгледа ризика у осигурању/реосигурању, Зборник Правног факултета у Загребу, Вол. 58, бр. 1-2, (2008.), стр. 673-680.
- Vaughan, E.t, Vaughan, T., *Fundamentals of Risk and Insurance*, 11th Edition, New York, Wiley&Sons, 2014.

ПРАВНИ ИЗВОРИ:

- Закон о обвезним односима, Народне новине, бр. 5/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.
- Закон о осигурању, Народне новине, бр. 30/15, 112/18, 63/20, 133/20.
- Правилник о распореду врста ризика по скупинама и врстама осигурања односно реосигурања, Хрватска агенција за надзор финансијских услуга, Народне новине, бр. 23/16, 27/16, 42/19.

УВЈЕТИ ОСИГУРАЊА:

- Опћи увјети за осигурање од прекида рада услјед пожара, 2006., УНИQA осигурање д.д.
- Увјети за осигурање имовине индустријских и неких других твртки од свих опасности, 2001, Allianz Загреб д.д.
- Увјети за осигурање од опасности прекида рада због пожара и неких других опасности, 2011, Wiener осигурања Vienna Insurance Group д.д.

ОСТАЛЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ:

- Frascati Manual: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development*, OECD, Париз, 2002.
- Guide to business interruption insurance and claims, London Business Interruption Association, 2009.
- Кључне информације о тржишту осигурања у Републици Хрватској, Хрватски уред за осигурање, Загреб, 2018.